

Nader Onderzoek Wet Natuurbescherming

Opdrachtgever

Geofoxx
Eektestraat 10-12
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL

Contactpersoon opdrachtgever

Dhr. J. van Leusden

Contactpersoon Sluiter Eco Advies en Onderzoek

Dhr. L. Sluiter MSc.
06-12407426
mail@sluiter-eco.nl

Projectcode	P19109
Versiedatum	13 november 2019
Status	Definitief

Inhoud

Inhoud	2
1. Inleiding.....	3
2. Locatie en planontwikkeling.....	4
2.1 Plangebied.....	4
2.2 Voorgenomen werkzaamheden	5
3. Methode.....	6
3.1 Inleiding.....	6
3.2. Boomarter	6
3.3 Vleermuizen	6
3.4 Uilen	7
3.5 Dagactieve vogels.....	9
3.6 Overzicht onderzoeksperiodes	10
4. Resultaten en effectbeschrijving	11
4.1 Inleiding.....	11
4.2 Boomarter	12
4.3 Vleermuizen	12
4.4 Uilen	14
4.5 Dag actieve vogels	15
4.6 Samenvatting resultaten	17
5. Conclusie en Advies.....	18
5.1 Conclusies.....	18
5.2 Advies.....	19

1. Inleiding

In opdracht van Geofoxx heeft Sluiter Eco Advies en Onderzoek in verband met de voorgenomen planontwikkeling een nader onderzoek Wet Natuurbescherming (Wnb, 2017) uitgevoerd voor de locatie Meije 181 te Zegveld.

Aanleiding voor het nader onderzoek is de uitgevoerde quickscan op het plangebied (Quickscan Natuurwetgeving Geofoxx, projectnr. 20190759, 24 mei 2019). In de quickscan is geconcludeerd dat bepaalde beschermde soorten aanwezig kunnen zijn op het plangebied of anderszins mogelijk schade kunnen ondervinden van de planontwikkeling. Het advies in de quickscan is om nader onderzoek uit te voeren naar het gebruik van het plangebied door:

- Boomarter
- Vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis en meervleermuis)
- Uilen (steenuil en kerkuil)
- Dagactieve vogels (huismus, boerenzwaluw, grote gele kwikstaart, sperwer, etc.)

Doel van het nader onderzoek is te bepalen of in het plangebied verblijfplaatsen of overige belangrijke functies (zoals leefgebieden, essentiële vliegroutes of foerageergebieden) van bovengenoemde soorten aanwezig zijn en zo ja, of de planontwikkeling negatieve effecten heeft op deze functies. Verstoring of vernietiging is verboden, tenzij een ontheffing in het kader van de Wnb wordt verkregen. Op basis van dit nader onderzoek kan indien nodig een ontheffing worden aangevraagd bij het bevoegd gezag (provincie Utrecht).

Indien geen ontheffingsplichtige soorten worden aangetroffen in het plangebied of als deze soorten geen schade zullen ondervinden van de geplande ingrepen, blijven de beschermende bepalingen in de zin van de algemene zorgplicht (artikel 1.11 Wnb) van kracht. Voor Habitatrichtlijnsoorten zoals vleermuizen zijn de onderzoeksresultaten maximaal drie jaar geldig.

Sluiter Eco Advies en Onderzoek is niet aansprakelijk voor (vervolg)schade welke kan voorkomen uit de inhoud en resultaten van dit nader onderzoek. Dit rapport is opgesteld op verzoek van de opdrachtgever en is zijn eigendom.

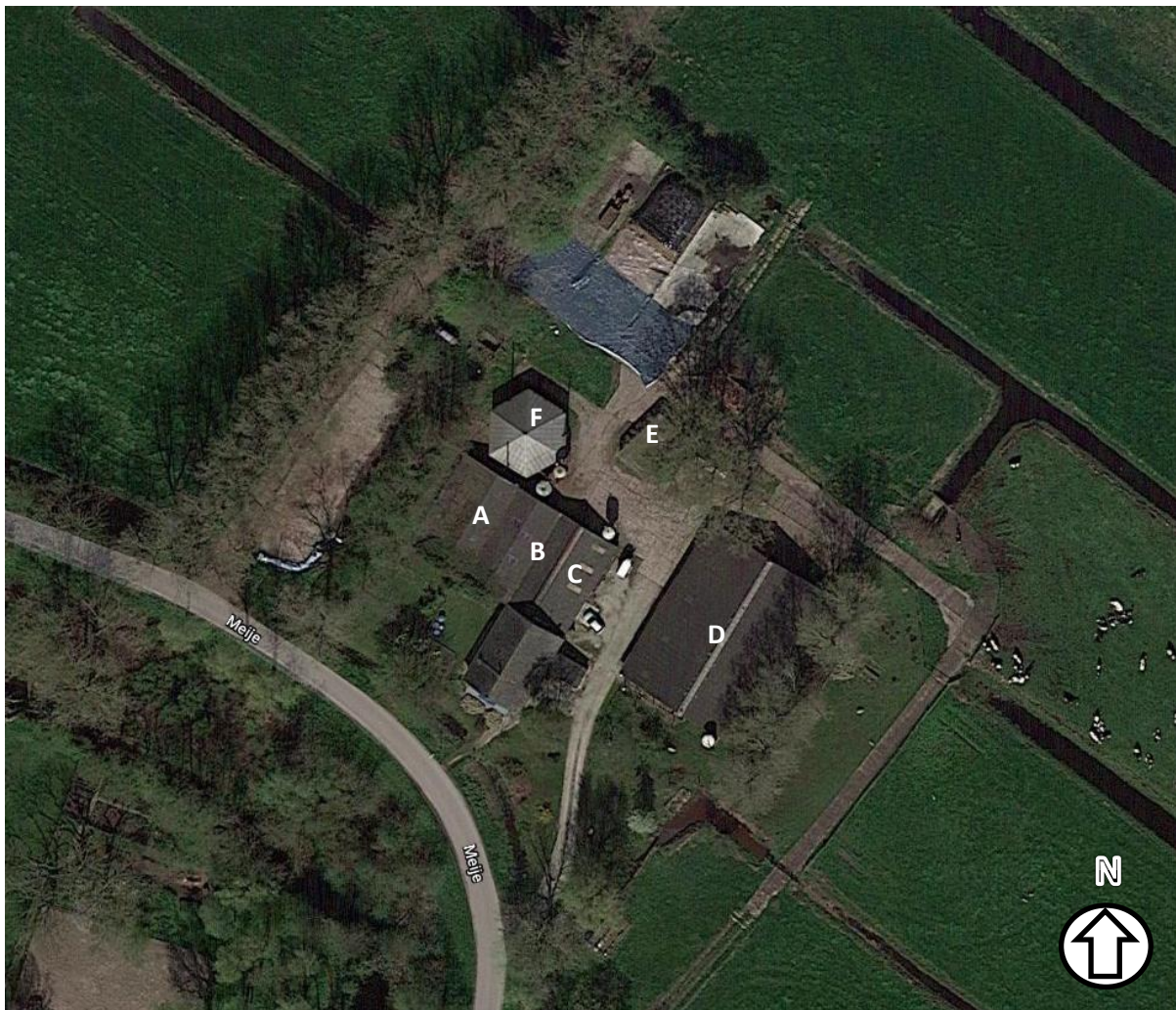

2. Locatie en planontwikkeling

2.1 Plangebied

De locatie ligt ten noordwesten van de dorpskern Zegveld aan de Meije 181 in de provincie Utrecht. De locatie is onderdeel van het agrarisch gebied. Rondom de locatie liggen weilanden met sloten. Aangrenzend aan het perceel ligt aan de zuidelijke zijde een openbare weg. Naast de vele sloten loopt ten westen van het perceel een bredere watergang, de Meije. Deze watergang verbindt de Oude Rijn met de Noordeinderplas. Op de locatie is geen oppervlaktewater aanwezig.

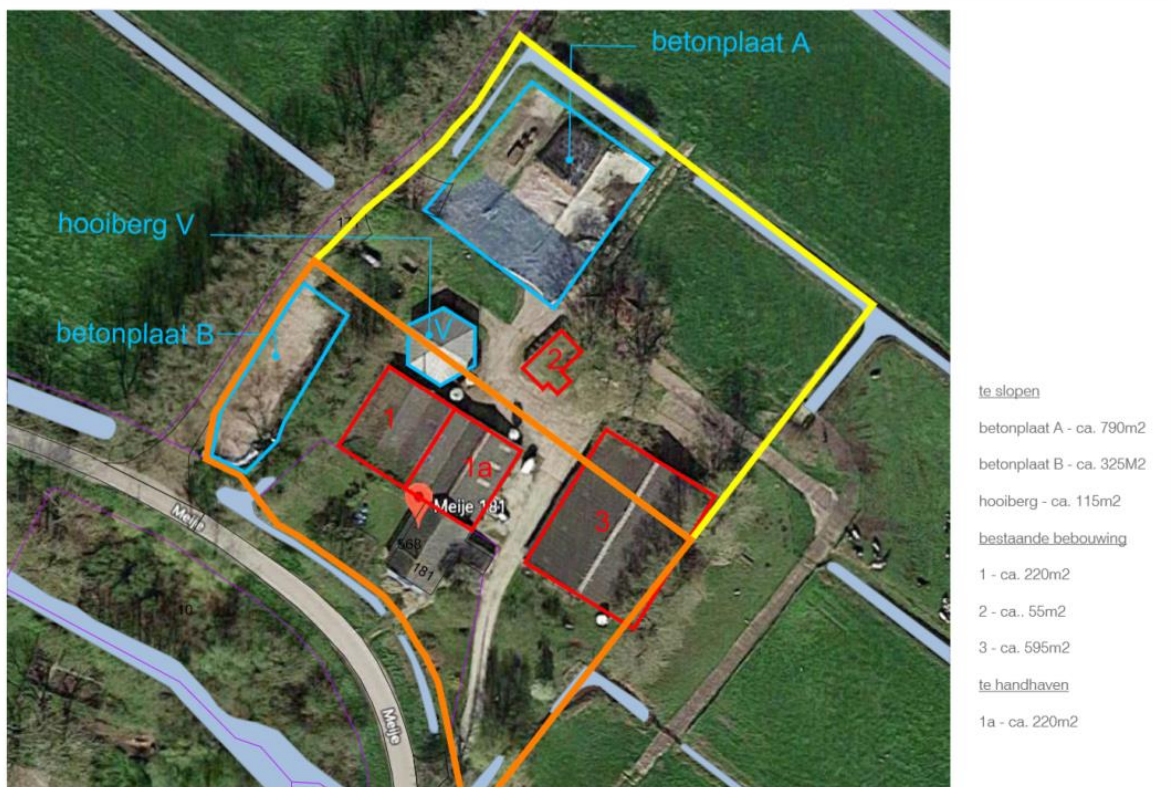
Op het perceel staan meerdere opstallen. Het woonhuis dateert van 1930 en heeft een totale oppervlakte van circa 217 m² met aangrenzend drie stallen (A, B en C) met een oppervlakte van circa 440 m². De grote los staande koeienstal (D) en het schuurtje (E) dateren ook uit 1930 en hebben een oppervlakte van respectievelijk circa 595 m² en 55 m². Verder staan er op het erf nog een hooiberg (circa 115 m²; F) en is het deels verhard met betonplaten (circa 1.465 m²).

Figuur 2.1: Luchtfoto van de locatie. A, B, C D - stallen E - schuurtje, F - hooiberg.

2.2 Voorgenomen werkzaamheden

Vanwege de geplande herontwikkeling van de locatie zal het grootste deel van de opstallen worden verwijderd. Van de huidige opstallen blijft alleen het woonhuis behouden. De vier stallen, de hooiberg, de schuur en de betonplaten worden verwijderd. Dit geldt ook voor drie populieren ten noordwesten van de locatie. Na de sloop van de opstellen wordt op het noordwestelijke deel van het perceel een tweede woonhuis geplaatst. Voor een overzicht van de geplande ingrepen zie *Figuur 2.2*. Voor een verdere toelichting voor de sloop- en nieuwbouwplannen wordt verwezen naar Bijlage 1.

Figuur 2.2: Voorgenomen plannen

3. Methode

3.1 Inleiding

De te hanteren onderzoeksmethode is meestal per soort(groep) vastgelegd in Kennisdocumenten Soorten van BIJ12. BIJ12 werkt als uitvoeringsorganisatie voor de twaalf provincies. Daarnaast is er een Vleermuisprotocol (2017) waar vleermuisonderzoek aan moet voldoen. Voor soorten waarvoor geen protocol of Kennisdocument aanwezig is, is ervaring van de uitvoerende ecooog van belang. In dit hoofdstuk wordt per soort(groep) aangegeven welke methode gevolgd moet worden. De veldinventarisaties zijn uitgevoerd door de heren L. Sluiter MSc, R. Sleijnen MSc en M. Jacobs. Allen werkzaam voor een (ecologisch) adviesbureau en ervaring met onder andere vleermuisonderzoeken. In dit hoofdstuk worden voor de volgende soorten wordt de onderzoeksmethode beschreven:

- Boomarter
- Vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis en meervleermuis)
- Uilen (steen- en kerkuil)
- Dagactieve vogels (huismus, boerenzwaluw, grote gele kwikstaart, sperwer, etc.)

3.2. Boomarter

De boomarter is eerder waargenomen binnen een straal van 1 kilometer van het plangebied. Ten zuidwesten van Utrecht bevindt zich een redelijke populatie van deze soort. In 2018 zijn een aantal jonge boomarters geboren bij de Nieuwkoopse Plassen, op relatief korte afstand van het plangebied. De totale populatie van de boomarter wordt in Nederland geschat op zo'n 350 dieren. Het is dus een zeldzaam dier. Prooiresten, uitwerpselen, krabsporen en het aantreffen van een zogenaamde latrine (vaste ontlastingsplek) kunnen aanwijzingen zijn op het voorkomen van deze soort. Deze sporen lijken alleen sterk op die van de steenarter.

Om de eventuele aanwezigheid van de boomarter vast te stellen zijn op de grond of laag aan bomen twee cameravallen geplaatst. Boomarters klimmen veel, maar het jagen op prooi doen ze vrijwel altijd op de grond. Met een lage camerapositie is de kans het grootst dat boomarters kunnen worden vastgelegd. Boomarters zijn jaarrond actief in een vast territorium, waardoor onderzoek niet gebonden is aan een vaste periode. In de periode van 24 mei tot en met 4 juli hebben op in totaal vier verschillende locaties wildcamera's gehangen. Ook zijn bomen gecontroleerd op holtes en zijn de opstallen geïnspecteerd op potentiële verblijfplaatsen. Om de arters te lokken is gewerkt met visolie aan een houten pen en pindakaas die voor de wildcamera's zijn geplaatst.

3.3 Vleermuizen

Volgens literatuuronderzoek (onder andere de Nationale Databank Flora en Fauna, NDFF) komen de volgende vleermuissoorten voor in de omgeving van het plangebied: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis en meervleermuis.

Conform het Vleermuisprotocol (2017) zijn de volgende veldbezoeken uitgevoerd (zie tabel 3.1):

Veldbezoek voor een kraamverblijfplaats (en zomerverblijfplaats)

Periode: 15 mei - 15 juli
2 x veldbezoek in de avond
1 x veldbezoek in de ochtend

Veldbezoek voor een paarverblijfplaats

Periode: 15 augustus - 15 september
2 x veldbezoek in de avond/nacht

Bron: Vleermuisprotocol 2017 (Netwerk Groene Bureaus).

Veldinspecties moeten worden uitgevoerd onder geschikte klimatologische condities (niet te koud, geen regen en/of te harde wind). Bij dit onderzoek is eenmaal een ronde gestaakt (12 september) in verband met niet voorspelde regen, en is het onderzoek de avond erna vervolgd (13 september).

Bij het onderzoek is, naast eventuele visuele waarnemingen of geluidswaarnemingen, ook gelet op de aanwezigheid en geschiktheid voor vleermuizen. Daarbij is gekeken naar sporen, zoals mest/keutels, insectenresten en dergelijke.

De actuele aanwezigheid en het gebruik van het plangebied door vleermuizen is onderzocht met detectieapparatuur (Pettersson D240x en de Echo Meter Touch 2 Pro). Met de D240x kunnen geluiden digitaal worden vastgelegd, waardoor de opgenomen vleermuisgeluiden met behulp van software (zoals Batsound) kunnen worden geanalyseerd. Tijdens de veldbezoeken is gebruik gemaakt van GPS en opnameapparatuur (Ediroll, wave recorder en/of tablet), zodat de plaatsbepaling en de geluidswaarnemingen digitaal kunnen worden vastgelegd. Indien nodig zijn opgenomen geluiden geanalyseerd met behulp van software (zoals Batsound).

Het veldonderzoek is uitgevoerd door vleermuisdeskundigen met ruime ervaring op het gebied van vleermuisonderzoek. Gezien de grootte van het plangebied en de hoeveelheid bebouwing is het veldwerk door twee personen uitgevoerd. Dit is voldoende om potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen in kaart te brengen. Tegelijkertijd met het onderzoek naar verblijfplaatsen zijn ook de functies vliegroute en foerageergebied onderzocht, en is een omgevingscheck uitgevoerd.

3.4 Uilen

Kerkuil

Conform het Kennisdocument Kerkuil van BIJ12 (juli, 2017) worden minimaal drie bezoeken gebracht, onder de volgende voorwaarden:

- 's avond en nachts
- maar ook overdag (speuren naar sporen zoals 'krijtsporen')
- in de periode van begin februari tot eind augustus

Vaste verblijfplaatsen van kerkuilen zijn vaak goed te herkennen aan een concentratie van sporen die duiden op het voorkomen van de kerkuil (braakballen, krijtsporen, veren, etc.). Als potentiële verblijfplaatsen worden aangetroffen, is het van belang te weten of de sporen ook recent zijn. Dit kan door alle sporen te verwijderen en na een aantal weken terug te komen en vast te stellen of nieuwe sporen aanwezig zijn. Als er sprake is van een redelijk aantal nieuwe geconcentreerde sporen, dan is het aannemelijk dat de kerkuil de stal of schuur gebruikt als vaste verblijfplaats. Als er geen of slechts heel minimaal sporen worden aangetroffen, is het aannemelijk dat de kerkuil de schuren niet of sporadisch gebruikt als foerageergebied, maar niet als vaste verblijfplaats. Opgemerkt wordt dat bij deze methode gebruik wordt gemaakt van het worst-case-principe, wat inhoudt dat bij eventuele onduidelijkheden altijd wordt uitgegaan van een vaste verblijfplaats. Daarnaast wordt een omgevingscheck uitgevoerd, waarbij naast eventuele zichtwaarnemingen omwonenden worden benaderd, om te vragen of zij informatie over recente waarnemingen hebben van de kerkuil. Ook verdient het aanbeveling navraag te doen bij bewoners en bij vrijwilligers van de Stichting Kerkuilwerkgroep Nederland. Niet alleen het nest en de rustplaatsen, maar ook het leefgebied van de kerkuil is jaarrond beschermd.

Bij dit onderzoek zijn de schuren overdag tenminste drie maal bij daglicht intensief geïnspecteerd om potentiële verblijfplaatsen in kaart te brengen en te herkennen. Aanvullend is in de schemer en avonden 'ge-post' in de stallen, de rest van het plangebied en in de nabije omgeving (omgevingscheck) .

Het leefgebied van de kerkuil bestaat in Nederland en in de omliggende landen grotendeels uit half open cultuurlandschappen met allerlei kleinschalige elementen. De kerkuil is een specifieke jager van het open veld en hij komt het meest voor in die kleinschalige gebieden, waar gras- en bouwland worden begrensd door kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. Maar ook ruig begroeide, slecht onderhouden graslandgebieden, ruige grasstroken en wegbermen worden als jachtterrein benut.

Steenuil

Conform het Kennisdocument Steenuil van BIJ12 (juli, 2017) worden minimaal 3 bezoeken gebracht, onder de volgende voorwaarde:

- De periode van 1 februari tot en met 30 april is de optimale periode voor het vaststellen of steenuilen gebruik maken van het plangebied.

Bij het steenuilenonderzoek is enigszins afgeweken van deze optimale onderzoeksperiode, maar is wel voldaan aan de geschikte periode voor nest indicatieve waarnemingen (15 februari tot en met 15 juli). Conform het Kennisdocument zit er voldoende tijd tussen het eerste en laatste bezoek, en bij het onderzoek werd voldaan aan de volgende criteria:

- goede klimatologische omstandigheden (b.v. geen regen, harde wind en/of kou),
- 0,5 uur na zonsondergang,
- 1,5 uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst (bij een ochtendbezoek),
- met een tussenperiode van minimaal 10 dagen, en
- duur van 1 inspectie is minimaal 2 uur.

Bij het inventariseren wordt onder andere de baltsroep afgespeeld en wordt intensief gezocht naar sporen (uilenballen, nestgelegenheden, etc.). Ook wordt een zogenaamde omgevingscheck uitgevoerd, waarbij naast eventuele zichtwaarnemingen omwonenden en lokale werkgroepen benaderd worden, om te vragen om zij informatie over of recente waarnemingen hebben van de steenuil. Niet alleen het nest en rustplaatsen, maar ook het leefgebied van de steenuil is jaarrond beschermd.

De steenuil heeft een voorkeur voor kleinschalige, gevarieerde landschappen met rust- en nestplaatsen en een ruime hoeveelheid prooidieren bij elkaar. De steenuil is een standvogel die vaak het gehele jaar in en nabij zijn territorium leeft. In de broedperiode jaagt de steenuil (afhankelijk van de voedselvoorziening en de geschiktheid van het biotoop) in 95% van de gevallen binnen 300 meter rondom zijn nestplaats. De steenuil jaagt vooral in korte, gevarieerde, structuurrijke vegetatie op insecten, kleine zoogdieren en andere kleine prooien.

3.5 Dagactieve vogels

Huismus

Conform het Kennisdocument Huismus van BIJ12 (juli, 2017) worden in de periode 1 april tot en met 20 juni minimaal 4 bezoeken gebracht, onder de volgende voorwaarden:

- goede klimatologische omstandigheden (b.v. geen regen, harde wind en/of kou),
- op geluidsluwe momenten (bijvoorbeeld de zondagmorgen in stedelijk gebied),
- op geschikte momenten op de dag (tussen 1 à 2 uur na zonsopkomst of 1 à 2 uur voor zonsondergang),
- met een tussenperiode van minimaal 10 dagen, en
- duur van 1 inspectie is minimaal 1 uur.

Omdat tijdens de quickscan al aandachtig is gekeken naar mussen (aantallen, nesten en leefgebied) kan dit bezoek als een eerste huismussenbezoek aangemerkt worden. Aanvullend zijn nog 3 bezoeken ingepland om te voldoen aan het Kennisdocument van de Huismus.

Nesten van de huismus zijn in de regel te vinden in allerlei menselijke bebouwing: onder dakpannen en in kieren en in gaten in muren. Soms zitten nesten in holten van bomen, in klimop of in dichte struiken. Maar dit gebeurt alleen als er geen vijanden in de omgeving voorkomen, en de hoeveelheid nestgelegenheden een beperkende factor is terwijl er wel voldoende voedsel aanwezig is.

Aangenomen kan worden dat er geen broedende huismussen aanwezig zijn als er tijdens 4 gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en 20 juni geen aanwezigheid kan worden aangetoond. Overigens kan het daadwerkelijke broeden van de huismus ook al in de eerste helft van maart of nog tot en met augustus plaatsvinden, maar het exacte moment is afhankelijk van onder andere de weersomstandigheden.

Doel is in beeld te brengen waar zich de locaties van nesten, rustplaatsen en functioneel leefgebied (zoals foerageergebieden, slaapplaatsen) van de huismus bevinden. Hierbij zal ook de omgeving van het plangebied bezocht worden (omgevingscheck). De omvang van die omgevingscheck is per project maatwerk. Om een goed beeld te krijgen van de lokale populatie zal de omgevingscheck (circa 500 rondom het plangebied).

Boerenwaluw

Tijdens de inspectie van Geofoxx zijn diverse nesten van de boerenwaluw waargenomen. Deze nesten zijn niet jaarrond beschermd (zoals van uilen) maar vallen wel onder de definitie van 'categorie 5-soort'. Dit betekent dat de vogels vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed, of naar de directe omgeving daarvan. De vogels zijn echter wel voldoende flexibel om zich elders te vestigen als de broedplaats verloren is gegaan, mits daar gelegenheid voor is. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Het is aan een ecooloog om te bepalen of er voldoende alternatieve nestgelegenheden in de omgeving beschikbaar is.

Overige soorten zoals grote gele kwikstaart, sperwer, spreeuw, etc.

Een aantal andere vogelsoorten staan op de lijst met jaarrond beschermde nesten, of worden geïnventariseerd omdat dit gewenst is (Provincie Utrecht, 2019). Tijdens diverse inventarisaties wordt tijdens de broedperiode bij daglicht beoordeeld of deze vogelsoorten voorkomen in het plangebied, en of ze ook daadwerkelijk een nest hebben.

3.6 Overzicht onderzoeksperiodes

Samenvattend hebben de onderzoeken plaats gevonden in de volgende periodes:

Tabel 3.2 Geschikte onderzoeksperiodes (groen) per soort(groep)

Soort	Onderzoeksperiode					Opmerking
	mei	juni	juli	aug	sep	
Boommarter	■	■	■	■	■	o.a. gebruik maken van wildcamera's
Uilen	■	■	■	■	■	Minimaal 3 bezoeken
Vleermuizen	■	■	■	■	■	Minimaal 5 nachtelijke bezoeken
Huismus	■	■	■	■	■	Minimaal 4 bezoeken tot 20 juni
Overige vogels	■	■	■	■	■	Minimaal 3 bezoeken overdag tot 15 aug

Een aantal inspecties (zoals uilen en vleermuizen) zijn gecombineerd uitgevoerd. In totaal zijn 9 veldbezoeken gebracht (waarvan minimaal 5 in de nacht, conform het vleermuisprotocol 2017).

4. Resultaten en effectbeschrijving

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is de betekenis van het plangebied voor beschermde soorten beschreven, op basis van de resultaten van het veldwerk en de beschikbare bronnen. Een overzicht van alle resultaten is weergegeven op pagina 17. Als belangrijke functies van beschermde soorten aanwezig zijn, benoemen we ook de eventuele effecten van de voorgenomen ingreep op deze functies.

Voor de volgende soorten zijn resultaten en effecten beschreven:

- Boommarter,
- Vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis en meervleermuis),
- Uilen (steen- en kerkuil), en
- Dagactieve vogels (huismus, boerenzwaluw, grote gele kwikstaart, sperwer, etc.).

In totaal zijn negen locatiebezoeken uitgevoerd, zoals weergegeven in onderstaande tabel 3.1:

Tabel 3.1: Details veldbezoeken

Datum (Zon op/onder)	Tijdstip	Functie	Weer
16 mei (5:44)	10:10 – 11:30	Huisumus, uilen en overige vogels	13°C, 2 Bft, h. bewolkt, droog
24 mei (5:33)	03:55 – 07:35	Huisumus, uilen en overige vogels, boommarter, wildcamera's	12°C, 1 Bft, licht mistig, droog
4 juni 2019 (21:56)	19:50 – 00:05	Huisumus, uilen en overige vogels; Kraam- en zomer-verblijfplaats vleermuizen	24°C, 2 Bft, bewolkt, droog
15 juni 2019 (22:04)	20:40 – 22:30	Huisumus, uilen, overige vogels, wildcamera's	16°C, 3 Bft, h. bewolkt, droog
4 juli 2019 (22:04)	21:45 – 02:00	Kraam- en zomer-verblijfplaats vleermuizen, vogels	21°C, 2 Bft, h. bewolkt, droog
5 juli 2019 (5:25)	3:10 – 05:20	Kraam- en zomer-verblijfplaats vleermuizen, vogels	13°C, 2 Bft, h. bewolkt, droog
18 aug 2019 (21:00)	22:15 – 02:00	Paarverblijfplaats vleermuizen	18°C, 2Bft, l. bewolkt, droog
12 sep 2019 (20:03)	21:00 – 23:05	Paarverblijfplaats vleermuizen	18°C, 3 Bft, h. bewolkt, vanaf 23:00 regen
13 sep 2019 (20:01)	00:00 – 02:35	Paarverblijfplaats vleermuizen	16°C, 2 Bft, h. bewolkt, droog

4.2 Boommarter

4.2.1. Resultaten:

Op 24 mei is een uitgebreid veldbezoek uitgevoerd naar boommarter. Er is gezocht naar potentiële verblijven en sporen (holen, krabsporen, latrines, etc.). Dit resulteerde in een tweetal bomen met een potentieel geschikte boomholte (in Figuur 4.1 staat de boom met hoogste potentie). Sporen van boommarter, zoals krabsporen en latrines zijn niet aangetroffen, ook niet bij de potentiële boomholten of in de stallen. Om boommarter te kunnen aantreffen zijn bij de cameravallen lokmiddelen geplaatst. Ondanks dat de wildcamera's op vier verschillende locaties beelden hebben vastgelegd, is op geen van de beelden een boommarter te zien. Ook zijn geen andere marterachtigen zoals bunzing of steenmarter aangetroffen. Wel veel katten, muizen en diverse vogelsoorten.

Figuur 4.1 Holte in een boom (links). Potentiële verblijfplaats voor marters waar een wildcamera op is gericht (rechts)

4.2.2. Effectbeoordeling:

Er zijn geen negatieve effecten te verwachten op de boommarter. De soort gebruikt het plangebied niet, of slechts zeer sporadisch. Van een (essentieel) leefgebied is geen sprake.

Negatieve effecten op (het leefgebied van) de boommarter worden uitgesloten.

4.3 Vleermuizen

4.3.1 Resultaten:

Verblijfplaatsen

In totaal is binnen de grenzen van het plangebied één paarverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis aangetroffen. Op meerdere data is steeds op dezelfde locatie een roepend mannetje gehoord. De paarverblijfplaats bevindt zich in de nok achter zijgeveldakpannen van de noordelijke zijgevel van de huidige woning.

Ook zijn diverse roepende mannetjes van zowel de ruige als de gewone dwergvleermuis gehoord in de omgeving van het plangebied, wat duidt op andere paarverblijfplaatsen. Deze verblijfplaatsen bevinden zich echter op ruime afstand (meer dan 50 meter) van het plangebied. Uit de omgevingscheck blijkt ook dat de omgeving geschikt habitat is voor met name de gewone en ruige dwergvleermuis. Aangenomen kan worden dat verspreid in de omgeving een netwerk aan verblijfplaatsen aanwezig is.

Foeragegebied

Rondom de woning en achter op het erf zijn meerdere malen jagende gewone en ruige dwergvleermuizen aangetroffen. De aantallen zijn te laag om te spreken van een essentieel foerageergebied. Ook zijn hoog over vliegende rosse vleermuizen gehoord en zijn op circa 300 meter zuidelijk van het plangebied ook enkele laatvliegers waargenomen. Samenvattend zijn geen essentiële foerageergebieden vastgesteld.

Figuur 4.2. De weilanden rondom het plangebied zijn voor veel vleermuissoorten niet geschikt als foerageergebied, door het ontbreken van beschutting en hoger opgaande lijnvormige elementen. De weg 'De Meije' is een vliegroute voor vleermuizen die vooral gebruikt wordt door de ruige en gewone dwergvleermuis.

Vliegroutes

Een belangrijke en duidelijke vliegroute die voornamelijk wordt gebruikt door ruige dwergvleermuizen en in mindere mate door gewone dwergvleermuizen, volgt de weg de Meije aan de zuidwestzijde van het plangebied.

4.3.2 Effectbeoordeling:

Verblijfplaatsen

Omdat het de huidige woning behouden blijft, wordt de paarverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis in de woning door de voorgenomen plannen niet vernietigd. Ook zal de woning niet gerenoveerd worden, zodat werkzaamheden zoals het vervangen en/of isoleren van het dak of spouwisolatie niet aan de orde is. Als tijdens de paarperiode van de ruige dwergvleermuis wordt gewerkt, zijn negatieve effecten door verstoring niet uit te sluiten. Door mitigerende maatregelen te treffen, zoals werken buiten deze kwetsbare periode en spaarzaam met (nieuwe) verlichting, kunnen eventuele negatieve effecten worden gemitigeerd of weggenomen. De paarverblijfplaats mag onder geen geding in de meest kwetsbare periode ongeschikt raken (half augustus tot eind september). Het aanbrengen van alternatieve verblijfplaatsen (tijdelijke vleermuiskasten) is niet noodzakelijk als er geen verstoring plaats vindt, maar wordt wel geadviseerd. Eventuele plannen voor toekomstige aanpassingen aan de woning lopen hierdoor geen onnodige vertraging op. Door het ophangen van 4 geschikte vleermuiskasten kan bij toekomstige plannen een vertraging van vele maanden vermeden worden. Als in een later stadium de paarverblijfplaats vernietigd wordt of verstoord, dan zal alsnog een ontheffing noodzakelijk zijn.

Vleermuizen en hun verblijfplaatsen zijn strikt beschermd conform de Wet natuurbescherming. Artikel 3.5, lid 4 vermeldt dat het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen. Om ontheffing te krijgen voor het vernietigen van paarverblijfplaatsen zijn zogenaamde mitigerende en compenserende maatregelen nodig. Leidraad voor deze maatregelen is het Kennisdocument van de Ruige dwergvleermuis (BIJ12, juni 2017). Een belangrijke maatregel is het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen.

Foerageerbied

Essentiële foerageergebieden van vleermuizen zijn niet aanwezig in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Vliegroutes

De vliegroute van de ruige en de gewone dwergvleermuis langs de Meije ondervindt mogelijk enige hinder door de werkzaamheden en of de nieuwbouwsituatie. Het is belangrijk dat het lijnvormige karakter behouden blijft. Dit kan door geen bomen te rooien die direct aan de Meije staan. Ook kan extra verlichting een versturende werking hebben en moet hier rekening mee worden gehouden bij de herinrichting.

4.4 Uilen

4.4.1 Resultaten:

Tijdens het uitgevoerde onderzoek in en rondom het plangebied zijn geen visuele waarnemingen gedaan van uilen. In de meest westelijke stal zijn wel enkele (zeer) oude braakballen aangetroffen van een kerkuil. Na het verwijderen van de oude braakballen, zijn bij nieuwe inspecties geen nieuwe braakballen aangetroffen. Ook zijn geen krijtsporen aangetroffen. Evenmin is er reactie gekomen op het afspelen van het geluid van de steenuil door een territoriaal mannetje. De aanwezige steenuilenkast in de boomgaard met hoogstamfruitbomen is dit jaar in gebruik geweest door holenduiven (zie figuur 4.3) . Ook zijn geen andere uilensoorten waargenomen. Navraag bij omwonenden en lokale uilen- en/of vogelwerkgroepen leverde een melding van een ransuil op in een stuk bos circa 400 meter te noorden van het plangebied en dateert van 2016.

Figuur 4.3 De steenuilenkast is in gebruik door holenduiven (links). De braakbal van een kerkuil is oud (rechts boven sleutel)

4.4.2 Effectbeoordeling:

Effecten op de steen- of kerkuil worden uitgesloten door het ontbreken van recente sporen. De waarneming van de ransuil is minstens drie jaar geleden gedaan en ligt op relatief grote afstand van het plangebied (400 meter). Negatieve effecten op uilen worden daarom uitgesloten.

4.5 Dag actieve vogels

4.5.1 Resultaten:

Huismus

In totaal zijn 3 zingende mannetjes van de huismus waargenomen in de grote stal (*Figuur 2.1. Opstal D en Figuur 4.5.*). Ook zijn diverse malen huismussen met voedsel in de snavel vliegend richting de nok van deze stal waargenomen. De nesten zelf zijn niet gezien, omdat deze verscholen zitten achter de geïsoleerde dakplaten die via de nok of gaten in de isolatieplaten bereikbaar zijn. Verspreid over het terrein en rondom de woning zijn enkele huismussen waargenomen, zoals in de klimop van stal 1 als rustplaats en voor dekking en rondom de woning (zie *Figuur 4.5*). Opvallend is dat het om een zeer kleine lokale populatie gaat (drie paartjes). Ook in de omgeving (circa 500 meter rondom het plangebied) is gezocht naar het voorkomen van huismussen. Daarbij wordt opgemerkt dat niet alle terreinen zijn geïnspecteerd; regelmatig ging het om privéterrein waarvan de bewoners niet thuis waren. Met een verrekijker kon echter toch een goede indruk verkregen worden. Bij geen van de omgevingscontroles zijn huismussen aangetroffen. De aanwezige huismussen zijn met slechts 3 nesten een niet levensvatbare populatie, omdat de aantallen te laag liggen voor een duurzame populatie en bovendien ook geen populaties zijn aangetroffen in de omgeving. In totaal zijn maximaal 8 huismussen op enig moment geteld, waarvan tenminste 2 juveniele individuen.

Boerenwaluw

Nesten van boerenwaluwen zijn eenvoudig te inspecteren omdat deze in de meeste gevallen duidelijk zichtbaar aan balken hangen in toegankelijke schuren en overkappingen. In totaal zijn op enig moment maximaal 10 in gebruik zijnde nesten van de boerenwaluw aanwezig in de stallen. Dit is een relatief hoog aantal gezien de grootte van het plangebied. Diverse jongen hebben de opvoeding niet overleefd, maar dat is (helaas) gebruikelijk bij deze soort.

Overige soorten zoals grote gele kwikstaart, sperwer, spreeuw, etc.

Binnen en direct rondom het plangebied zijn algemene broedvogels waargenomen zoals merel, pimpelmees, koolmees, boerenwaluw, houtduif, vink en spreeuw. De aangetroffen vogels behoren tot de algemene broedvogels. Het struweel en de aanwezige bomen zijn geschikt voor nesten van algemeen voorkomende broedvogels. Verblijfplaatsen van vogelsoorten die jaarrond van vaste rust- en verblijfplaatsen gebruik maken, zijn met uitzondering van de huismus en boerenwaluw niet aangetroffen binnen het plangebied. In de bomen in het plangebied ontbreken nesten van roofvogels. Ook zijn geen oude nesten van kraaien aangetroffen waar roofvogels gebruik van kunnen maken. In totaal is één nest van een spreeuw (zie *Figuur 4.5*) aangetroffen in de grote stal en één nest van een winterkoninkje. Andere nesten van vogels zijn niet aangetroffen.

4.5.2 Effectbeoordeling:

Huismus

Door de voorgenomen werkzaamheden worden de nestlocaties en de rustplaatsen vernietigd. Ook foerageerplekken, dekkingsmogelijkheden, slaapplekken en dergelijke worden vernietigd. De kwetsbare periode van de voortplanting loopt van maart tot en met augustus. In geval van late vervollegsels kan september ook worden aangemerkt als voortplantingsperiode. Bij activiteiten die een negatief effect hebben op het nest van de huismus moeten de activiteiten plaatsvinden in de minst kwetsbare periode (september tot en met februari). Dit houdt in dat gewerkt wordt buiten de meest kwetsbare periode, wanneer sprake is van voortplanting. Binnen de periode van september tot en met februari mag echter ook niet tijdens vorstperioden gewerkt worden. Hetzelfde geldt voor activiteiten die effect hebben op essentiële onderdelen van het leefgebied van de huismus. Opgemerkt wordt dat de aangetroffen aantallen huismussen te laag zijn om een duurzame populatie te vormen. Daarnaast is het boerenbedrijf gestopt, wat vaak tot gevolg heeft dat het voedselaanbod drastisch afneemt en de populatie huismussen hieronder lijdt. Door de sloop van de opstallen verdwijnt geschikt leefgebied (inclusief geschikte nestlocaties) voor de huismus.

Figuur 4.4: Huismus met voedsel in zijn bek in de nok van de koeienstal (links). De koeienstal nog in gebruik (rechts)

Boerenwaluw

Van april tot oktober verblijven boerenwaluwen in Nederland. De winter brengt deze soort door in zuidelijk Afrika. Tijdens de periode in Nederland ondervinden de boerenwaluwen logischerwijs de meeste hinder. Door de sloop van de stallen verdwijnen geschikte nestlocaties die al jarenlang in gebruik zijn door de boerenwaluw (bron: oude bewoner). Alternatieve geschikte nestlocaties zijn niet te vinden in de directe omgeving en moeten opnieuw gecreëerd worden.

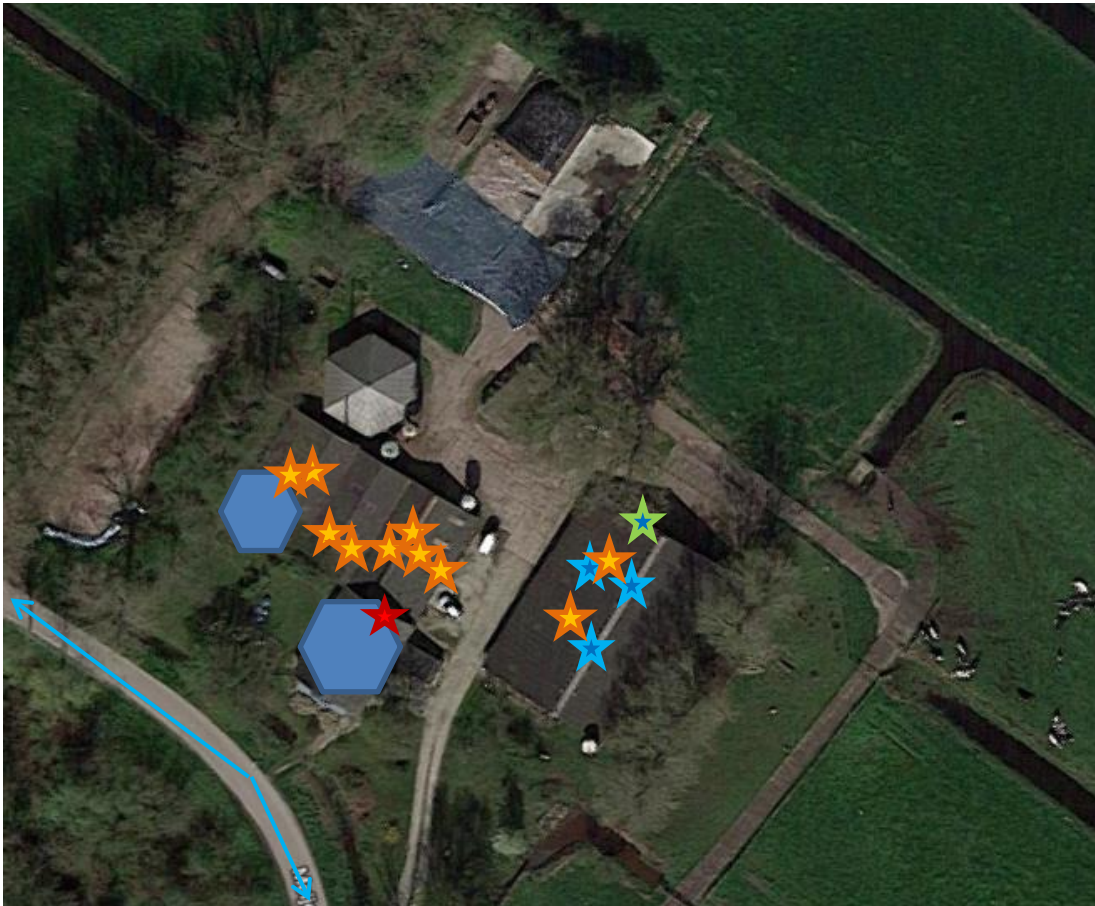
Overige soorten zoals grote gele kwikstaart, sperwer, spreeuw, etc.

Niet uit te sluiten is dat vogels broeden binnen en direct rondom het plangebied. Gedurende het broedseizoen, dat doorgaans loopt van 15 maart tot en met 15 juli, dient hier rekening mee te worden gehouden om verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten te voorkomen.

4.6 Samenvatting resultaten

Er zijn diverse beschermde soorten aangetroffen die gebruik maken van het plangebied. In onderstaande figuur is weergegeven op welke locaties de soorten of functies voor soorten zijn aangetroffen.

Symbool	Soort	Beschermde Functie	Wet Natuurbescherming
	Ruige dwergvleermuis	1 paarverblijfplaats	HRL
	Huismus	3 nestlocaties	VRL en JBS, categorie 2
	Huismus	2 vaste rustplaatsen	VRL en JBS, categorie 2
	Boerenwaluw	10 nestlocaties	VRL en JBS, categorie 5
	Spreeuw	1 nestlocatie	VRL en JBS, categorie 5
	Ruige en Gewone Dwergvleermuis	1 vliegroute	HRL

*Wet Natuurbescherming, (HRL = Habitatrichtlijn IV, VRL = Vogelrichtlijn, JBS = vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten)

Figuur 4.5: Resultaten veldwerk

5. Conclusie en Advies

5.1 Conclusies

In opdracht van Geofoxx heeft Sluiter Eco Advies en Onderzoek een nader onderzoek Wet Natuurbescherming uitgevoerd op het plangebied De Meije 181 te Zegveld. Hierbij is onderzoek gedaan naar het voorkomen van de volgende soorten: boommarter, vleermuizen, steen- en kerkuil, en dagactieve vogels zoals huismus en boerenwaluw. De veldonderzoeken zijn verricht onder de condities en methodiek van de relevante kennisdocumenten en protocollen. De onderzoeken zijn uitgevoerd door ecologen van Sluiter Eco Advies en Onderzoek en Geofoxx, met aantoonbare ervaring in het inventariseren van de specifieke soortgroepen.

Dit onderzoek heeft de volgende resultaten opgeleverd:

Boommarter

- De boommarter heeft geen belangrijke functies op het plangebied

Vleermuizen

- In de huidige woning, die behouden blijft, bevindt zich 1 paarverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis. Er vinden geen versturende werkzaamheden plaats in de kwetsbare paarperiode (half augustus tot eind september; mededeling opdrachtgever).
- Parallel aan de weg de Meije bevindt zich een essentiële vliegroute van de gewone en ruige dwergvleermuis (deze wordt niet aangetast door de planontwikkeling).

Uilen

- Het plangebied maakt geen onderdeel uit van het leefgebied van uilen

Dagactieve vogels

- In de grote stal bevinden zich 3 nesten van de huismus; van deze soort zijn twee vaste rustplaatsen vastgesteld bij de woningen en de meest westelijke stal
- In de stallen zijn in totaal 10 nesten van de boerenwaluw geteld
- In de grote stal is 1 nest van de spreeuw aangetroffen

5.2.1 Ontheffing

Ten aanzien van de huismus en boerenwaluw is ontheffing noodzakelijk ten aanzien van:

- Art 3.5 lid 4 Wnb: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen.

Mitigerende maatregelen betreffen (op hoofdlijnen):

- Het plaatsen van 6 permanente huismussenkasten of geschikte dakpannen voor de huismus in de nieuwbouwsituatie,
- Het plaatsen van 6 tijdelijke huismuskasten aan de gevel van de te behouden woning,
- Het plaatsen van een zwaluwentil die geschikt is voor boerenzwaluwen,
- Het plaatsen van 4 tijdelijke vleermuiskasten (niet noodzakelijk, wel geadviseerd*),
- Het plaatsen van 4 permanente vleermuiskasten in de nieuwbouwsituatie (niet noodzakelijk, wel geadviseerd*),
- Voorkomen van extra verlichting op de bestaande vliegroute van vleermuizen,
- Werken volgens een Ecologisch Werkprotocol.

*Ondanks dat het paarverblijf van de ruige dwergvleermuis niet wordt vernietigd of verstoord op korte termijn, is het wel aan te raden alvast 4 vleermuiskasten op te hangen als mitigerende maatregel.

Overige aanbevelingen met betrekking tot vrijgestelde soorten, zoals benoemd in de quickscan, blijven van kracht (handelen volgens de zorgplicht).

Dit rapport is, samen met een Activiteitenplan en Ecologisch Werkprotocol, nodig om de aanvraag voor een ontheffing Wet natuurbescherming te onderbouwen voor het vernietigen van de leefgebied van de huismus (inclusief nestplaatsen) en nesten van de boerenzwaluw. Ook moet worden aangetoond welk wettelijk belang van toepassing is op de ingreep, en welke alternatieven mogelijk zijn om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen (Habitatrichtlijn art. 3.5. Wnb). In een Activiteitenplan en een Ecologisch Werkprotocol worden de maatregelen verder uitgewerkt. Een maatregel kan bijvoorbeeld zijn, dat gefaseerd wordt gewerkt in tijd en ruimte. Concreet betekent dit dat vaak alleen overdag wordt gewerkt en buiten de kwetsbare perioden van de ruige dwergvleermuis.

5.2 Advies

5.3.1 Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van het in het wild levende dier. Dat betekent dat voor de wet alle dieren van onvervangbare waarde zijn en dat mensen daar niet onzorgvuldig mee mogen omspringen. Vanuit deze gedachte is de zorgplicht ontstaan. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle (en dus niet alleen de beschermde) in het wild voorkomende dieren en planten, en hun leefomgeving.

Zorgplicht: Concreet betekent dit dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Dit houdt bijvoorbeeld in dat wanneer men in het werkterrein een egel aantreft, deze buiten het werkterrein geplaatst dient te worden of de kans moet krijgen om op eigen kracht het werkterrein te verlaten.

5.3.2 Natuur inclusief bouwen

Geadviseerd wordt bij het ontwerp van de nieuwbouw rekening te houden met de aanwezige (functies van) de aangetroffen beschermde soorten.

Bij dit specifieke plangebied kan gedacht worden aan het creëren van extra verblijfplaatsen voor de huismus (inclusief functioneel leefgebied), boerenzwaluw en eventueel paarverblijfplaatsen voor de ruige dwergvleermuis (niet noodzakelijk). Voor vleermuizen valt verder te denken valt bijvoorbeeld aan het aanpassen van de straatverlichting om lichtverstoring te voorkomen en het inmettelen van permanente paarverblijfplaatsen voor de ruige dwergvleermuis. Voor de boerenzwaluwen moet een zwaluwentil aangeboden worden. Huismusnestkasten functioneren goed als tijdelijke nestlocatie voor de huismus. Huismuspannen werken goed als permanente nestlocatie bij de huismus. Deze pannen zijn ontworpen om de vogels een veilige broedplaats te bieden, zonder dat daarvoor omslachtige aanpassingen nodig zijn aan het pannendak. Dankzij het bijpassende nestkastje is er geen sprake van bevuiling en beschadiging van het onderdak. De huismuspannen dienen zo hoog mogelijk te worden geplaatst (mussen houden van uitzicht) met voorkeur aan de noordzijde van het dak. Zo zijn er ook in de nieuwe situatie na de herinrichting van het plangebied geschikte nestelmogelijkheden voor de huismus en boerenzwaluw. Na goedkeuring en afstemming met de belanghebbenden kunnen deze maatregelen worden opgenomen in de het Activiteitenplan en Ecologisch Werkprotocol.

5.3.3 Planning

Voor het verkrijgen van een ontheffing Wet natuurbescherming is voorliggend rapport samen met een Activiteitenplan en Ecologisch Werkprotocol nodig ter onderbouwing van de aanvraag. Tevens zal onderbouwd moeten worden welk wettelijk belang van toepassing is op de ingreep en welke alternatieven mogelijk zijn om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen (Habitatrichtlijn art. 3.5. Wnb).

Opgemerkt wordt dat het aanvragen van een ontheffing vaak lang duurt (de proceduretijd bij provincies is minimaal 20 tot 26 weken).

Geadviseerd wordt 6 tijdelijke huismuskasten spoedig op te hangen om aan de gewenningsperiode te voldoen: minimaal 3 maanden voor de start van de werkzaamheden. Een voldoende lange gewenningsperiode is nodig om een voldoende succes van de maatregelen te waarborgen. Hoe dichter de vervangende verblijfplaats bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe groter de kans is op succes.

Hetzelfde geldt voor de zwaluwentil (uiterlijk gerealiseerd begin maart voor de aankomst van de vogels uit Afrika) en eventueel tijdelijke vleermuiskasten als alternatief voor de paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis (uiterlijk 6 maanden voor de paarperiode).

Opgemerkt wordt dat werken in het broedseizoen (doorgaans van 15 maart tot en met 15 juli) in de regel wordt afgeraden, omdat de kans op verstoring van broedvogels dan groot is. Verstoring of vernietiging van nesten die in gebruik zijn is verboden (art. 3.5 Wnb). Geadviseerd wordt buiten het

broedseizoen te werken. Als dit niet kan, dan moet een deskundige op het gebied van vogels vaststellen dat er geen overtreding plaatsvindt. Dit brengt het risico met zich mee dat op bepaalde locaties niet gewerkt kan worden, omdat er nesten in de buurt aanwezig zijn.

7. Literatuur

Bij12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, Versie 1.0, juli 2017, Utrecht

Bij12, 2017. Kennisdocument Gewone grootvleermuis, *Plecotus auritus*, Versie 1.0, juli 2017

Bij 12, 2017. Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*, Versie 1.0, juli 2017, Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, Versie 1.0, juli 2017, Utrecht

Bij12, 2017. Kennisdocument Watervleermuis *Myotis daubentonii*, Versie 1.0, juli 2017, Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*, Versie 1.0, juli 2017, Utrecht.

Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Kanters en J.C. Buys, 2016 Atlas van de Nederlandse Zoogdieren

Dietz, C. & Kiefer, A., Veldgids Vleermuizen van Europa, 2017 Zeist

Flonk B.M., Quickscan flora en fauna Groesbeekseweg 327 te Nijmegen, Geofoxx, documentcode 20180323_a1RAP, 30 april 2018, Oldenzaal.

Gegevensautoriteit Natuur (GaN) in samenwerking met het Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de Zoogdierversamenwerking, Vleermuisprotocol 2017

Provincie Utrecht 2019, Beschermde soorten wet Natuurbescherming, Beschermde vogels Wet natuurbescherming op basis van de Vogelrichtlijn,

Zoogdierversamenwerking VZZ, 2007. Basisrapport voor de Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria. VZZ rapport 2006.027. Tweede, herziene druk. Zoogdierversamenwerking VZZ, Arnhem.

Internet:

<https://www.gelderland.nl/Wet-Natuurbescherming-Beschermde-soorten-ontheffing>

https://www.zoogdierversamenwerking.nl/sites/default/files/imce/nieuwewebsite/Zoogdiersoorten/Boommarter/downloads/Handleiding_Boommarters_Inventariseren_Zoogdierversamenwerking_2007.pdf

BIJLAGE 1

Woning Meije 181 - Zegveld

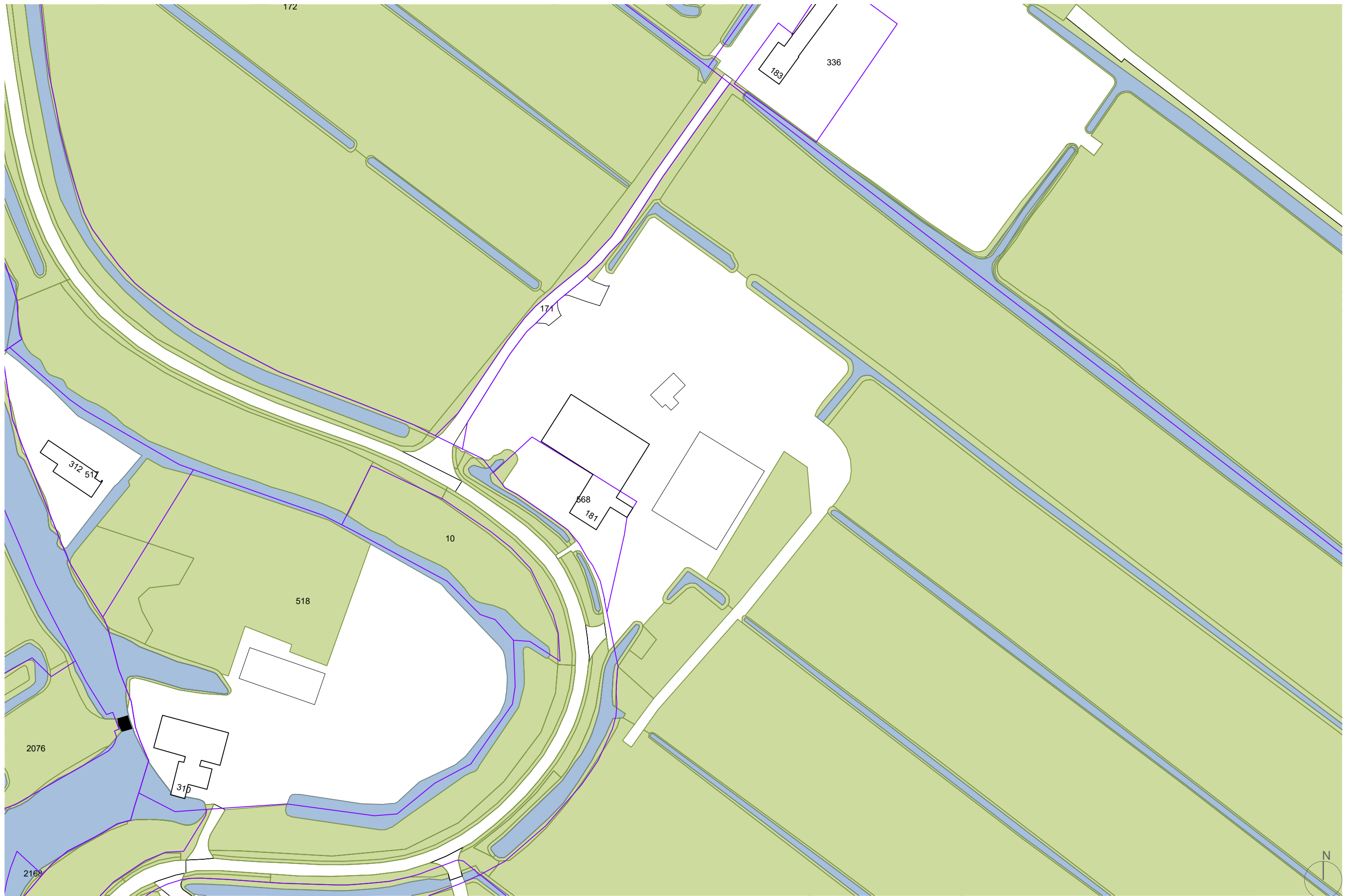
werknr : 2019-03
datum : 21-10-2019

| kolpa architecten

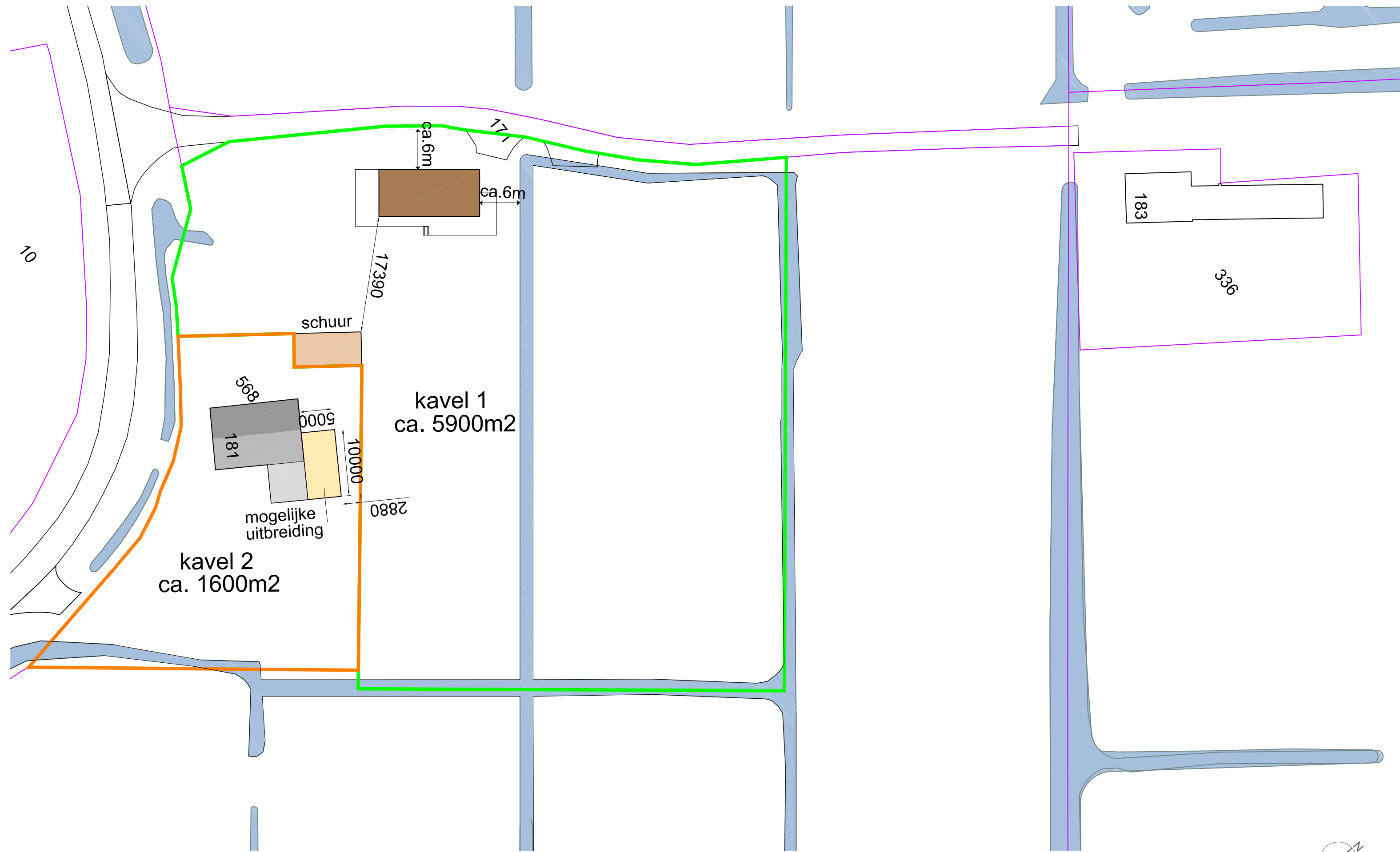

bestaande situatie

werknr : 2019-03
datum : 21-10-2019
schaal : 1:1000

kolpa architecten

10

ca. 6m

ca. 6m

17390

schuur

598
181

5000

10000

2880

kavel 2
ca. 1600m²

kavel 1
ca. 5900m²

mogelijke
uitbreiding

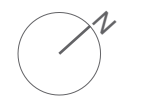
183

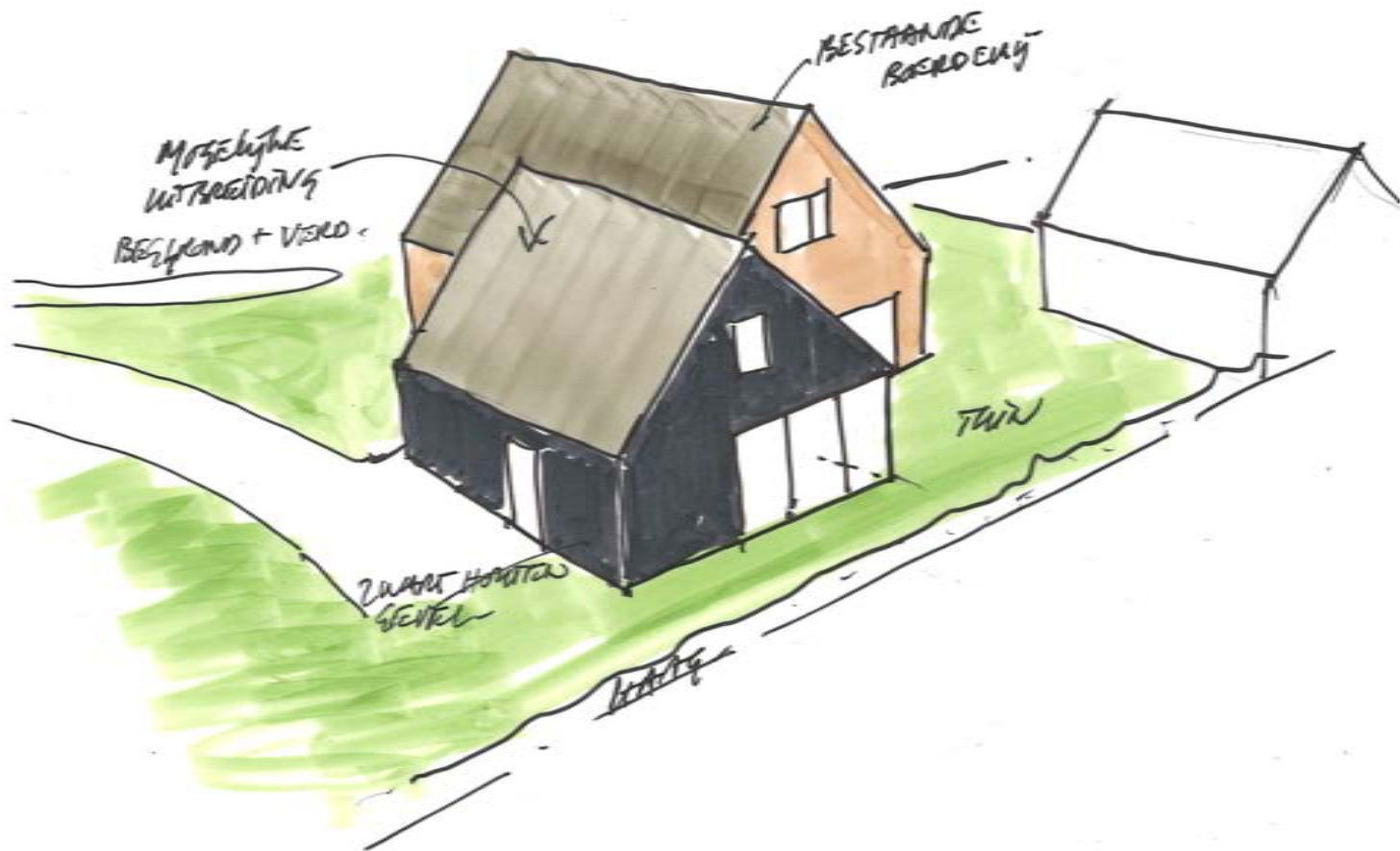
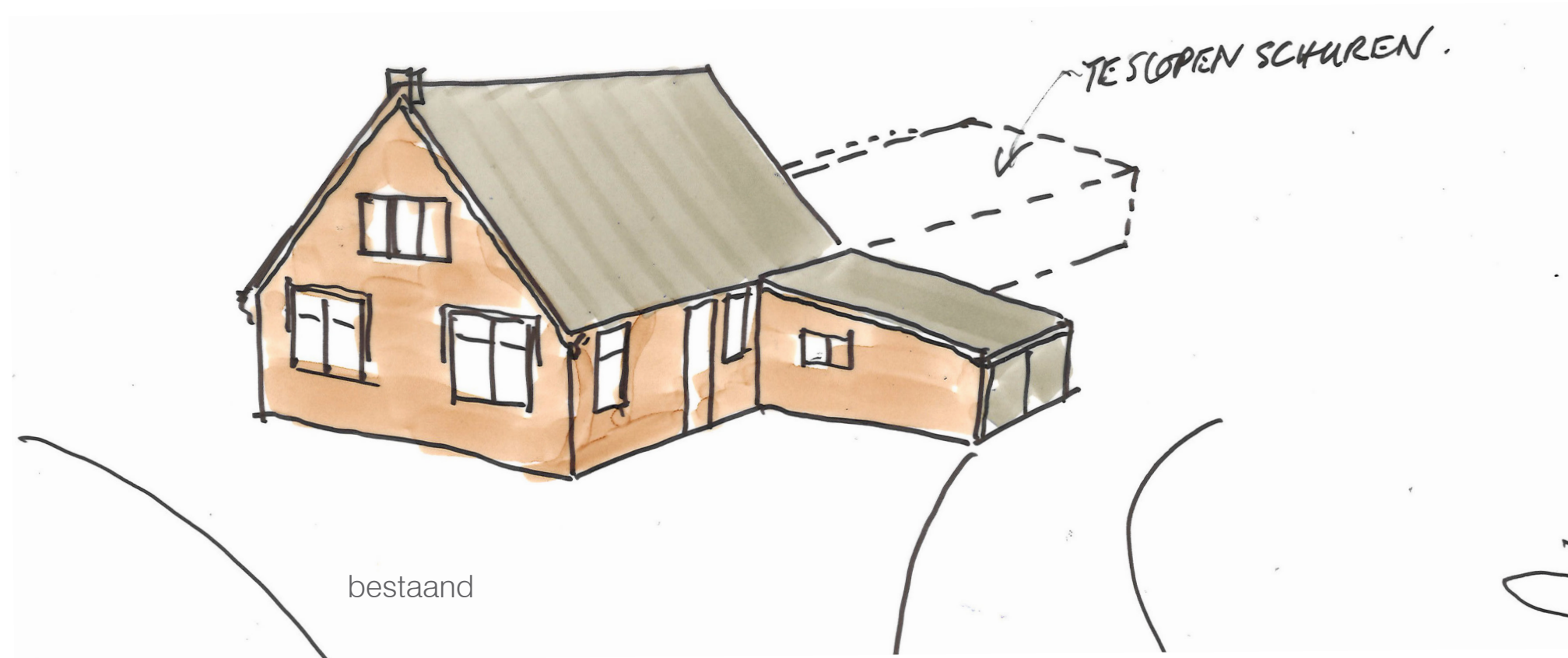
336

nieuwe situatie

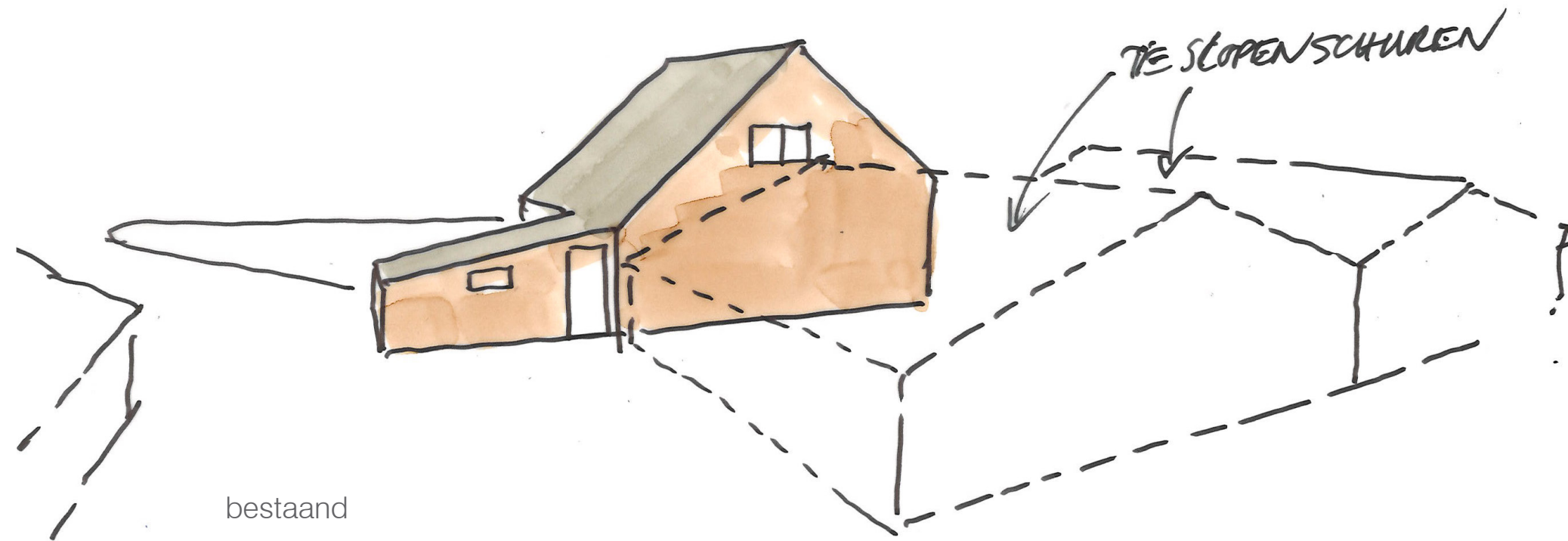
werknr : 2019-03
datum : 21-10-2019
schaal : 1:500

kolpa architecten

bestaand

variant A uitbreiding

variant B uitbreiding